

Univerzita Pardubice
Filozofická Fakulta

Možnosti rozvoje venkovské turistiky v obci Kriváň
Tereza Bakošová

Bakalářská práce

2009

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Katedra sociálních věd
Akademický rok: 2008/2009

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Tereza BAKOŠOVÁ**

Studijní program: **B6703 Sociologie**

Studijní obor: **Sociální antropologie**

Název tématu: **Možnosti rozvoje venkovské turistiky v obci Kriváň**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Studentka se bude zabývat možnostmi rozvoje cestovního ruchu v obci Kriváň na Slovensku. Práce bude mít část teoretickou a praktickou nebo-li vlastní výzkum, ve kterém bude využívat polostrukturovaných rozhovoru, zúčastněného a nezúčastněného pozorování. Studentka bude postupovat dle osnovy:

Úvod

Teorie cestovního ruchu

Terénní výzkum

Závěr

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

DISMAN, Miroslav. Jak se vyrábí sociologická znalost: Příručka pro uživatele. Praha: Karolinum, 1993. ISBN 80-7184-141-2.

HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum. Základní metody a aplikace. Praha: Portal, 2005. ISBN 80-7367-040-2.

ZICH, František. Sociologický výzkum. 1. Vyd. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1976.

BEŇUŠKA, JÁN. Kriváň: História a súčasnosť. Banská Bystrica: Kniháreň a tlačiareň Bernát, 2005. ISBN 80-969309-6-6.

HORNER, Susan. Cestovní ruch, ubytování a stravování, využití volného času: [aplikovaný marketing služeb]. Praha: Granada, 2003. ISBN 80-247-0202-9.

KIRÁL'OVÁ, Alžběta. Marketing destinace cestovního ruchu. Praha: Ekopress, 2003. ISBN 80-86119-56-4.

PALATKOVÁ, Monika. Marketingová strategie destinace cestovního ruchu: Jak získat více příjmů z cestovního ruchu. Praha: Granada, 2006. ISBN 80-247-1014-5

FORET, Miroslav. Jak rozvíjet místní cestovní ruch. Praha: Granada Publishing, 2001. ISBN 80-247-0207-X.

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Tomáš Boukal, Ph.D.
Katedra sociálních věd

Datum zadání bakalářské práce:

30. dubna 2008

Termín odevzdání bakalářské práce:

31. března 2009

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.

děkan

L.S.

PhDr. Livia Šavelková, Ph.D.

vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2008

Prohlášení:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména skutečnosti, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 ods. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jenu subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 21.3.2009

Tereza Bakošová

Poděkování:

Na tomto místě je mou milou povinností poděkovat všem, kteří mi pomohli k úspěšnému dokončení této bakalářské práce.

Můj dík patří jmenovitě především vedoucímu mé práce, PhDr. Tomáši Boukalovi PhD., za odborné rady a metodické usměrňování při zpracovávání tématu. Dále učitelům SOŠ cestovního ruchu v Pardubicích, kteří mě po čtyři roky vzdělávali v oblasti cestovního ruchu.

Děkuji také starostovi panu Jozefu Klimovi a obyvatelům obce Kriváň za jejich pohostinnost a za čas, který mi věnovali.

A v neposlední řadě bych chtěla poděkovat mé rodině a blízkým za materiální, morální a duševní podporu při zpracovávání této bakalářské práce.

V Pardubicích dne 21.3.2009

Tereza Bakošová

SOUHRN

Práce se zabývá možnostmi rozvoje venkovské turistiky v obci Kriváň na Slovensku. Jedná se o perspektivní oblast cestovního ruchu, která je spojena s pobytem ve venkovském prostředí a s možnostmi účastnit se hospodářských prací.

KLÍČOVÁ SLOVA

Kriváň, Slovenská republika, Podpoľaní, životní styl, cestovní ruch, rurální turistika

TITLE

Opportunities for rural tourism development in the area of the village Kriváň

ABSTRACT

The work studies the opportunities for rural tourism development in the village Kriváň in Slovakia. It is a prospective area of tourism which is linked to the villeggiatura with opportunity for participating in farm work.

KEYWORDS

Kriváň, Slovakia, Podpoľaní, lifestylelifestyle, tourism, rural tourism

OBSAH:

ÚVOD	8
1 ANTROPOLOGIE A TURISMUS.....	10
1.1 DEFINICE CESTOVNÍHO RUCHU.....	10
1.2 TYPOLOGIE CESTOVNÍHO RUCHU	11
1.3 TRVALE UDRŽITELNÝ ROZVOJ	12
1.3.1 <i>Udržitelný cestovní ruch</i>	13
1.4 CESTOVNÍ RUCH A ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ.....	14
1.4.1 <i>Pozitivní vliv cestovního ruchu na životní prostředí</i>	15
1.4.2 <i>Negativní vliv cestovního ruchu na životní prostředí</i>	15
2 ŠETRNÉ FORMY CESTOVNÍHO RUCHU.....	16
2.1 VENKOVSKÝ CESTOVNÍ RUCH	16
2.1.1 <i>Typické znaky venkovské turistiky</i>	17
2.1.2 <i>Vesnická turistika</i>	17
2.1.3 <i>Agroturistika</i>	18
2.1.4 <i>Ekoturistika</i>	18
2.1.5 <i>Ekoagroturistika</i>	19
2.1.6 <i>Cykloturistika</i>	19
3 METODOLOGIE.....	20
3.1 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMU	20
3.1.1 <i>Aplikovaný výzkum</i>	20
3.1.2 <i>Pozorování</i>	21
3.1.3 <i>Rozhovory</i>	22
3.1.4 <i>Dotazníky</i>	22
3.2 ETIKA VÝZKUMU	23
4 VÝZKUM V KRIVÁNI.....	24
4.1 PŘEDPOKLADY ROZVOJE CESTOVNÍHO RUCHU V KRIVÁNI.....	28
4.1.1 <i>Lokalizační</i>	28
4.1.2 <i>Selektivní</i>	30
4.1.3 <i>Realizační</i>	31
4.2 SWOT ANALÝZA KRIVÁNĚ	32
4.3 ORGANIZACE PODPORUJÍCÍ ROZVOJ ŠETRNÉHO CESTOVNÍHO RUCHU	33
4.4 FOLKLOR	34
4.4.1 <i>Lidové kroje</i>	34
4.4.2 <i>Lidová řemesla a umění</i>	35
4.4.3 <i>Místní slavnosti</i>	35
ZÁVĚR.....	36
SEZNAM LITERATURY.....	38
SEZNAM PŘÍLOH	40
PŘÍLOHY	

Úvod

Tématem mé bakalářské práce jsou „Možnosti rozvoje venkovské turistiky v Krivání“. Problematika cestovního ruchu je mi velmi blízká, neboť ráda cestuji a poznávám nové lidi a jejich zvyky. Výběr tohoto tématu byl ovlivněn předešlým studiem na SOŠ cestovního ruchu s.r.o. v Pardubicích.

Lokalitu jsem si zvolila na základě terénního výzkumu z prvního ročníku. Kriváň je oblast, která má venkovský charakter krajiny, vhodný přírodní potenciál, zachovalé tradiční řemesla a zvyky, jsou zde i možnosti cykloturistika a pěší turistiky.

Na základě terénního výzkumu se budu snažit zjistit, jestli by se díky těmto a jiným předpokladům pro rozvoj cestovního ruchu v oblasti uplatnila některá z moderních forem turistiky.

Venkovská turistika je jednou z možností rozvoje venkova, která přispívá ke zlepšení životních a pracovních podmínek na venkově, vede k celkovému zlepšení životní úrovně a stabilizaci obyvatel.

Šetrné formy cestovního ruchu, mezi něž patří i venkovská turistika, vznikly z důvodu minimalizace negativních dopadů cestovního ruchu na životní prostředí. Motivem jejich vzniku byly také potřeby a tužby samotných turistů. Turistika se přesouvá z přímořských a horských oblastí a z hlavních kulturních a lázeňských center do přírody a poklidu venkovského života.

Převážně lidé z větších aglomerací a rodiny s dětmi vyhledávají stále častěji nové, moderní formy turistiky. Do popředí se tedy dostávají formy cestovního ruchu, které respektují omezenost přírodních zdrojů a zachování tradičního způsobu života.

První část mé bakalářské práce se věnuje vymezení a charakteristice oblasti cestovního ruchu. Definuji cestovní ruch jako celek, zabývám se otázkou udržitelného rozvoje a vlivu cestovního ruchu na životního prostředí. Součástí kapitoly je i vztah antropologie a turismu jako vědních disciplín.

Druhá kapitola je věnována šetrným formám cestovního ruchu, zaměřuji se na rurální turistiku, její typické znaky a dělení.

Ve třetí části popisuji metodologické postupy, použité při zpracovávání podkladů z terénního výzkumu.

Poslední kapitola zachycuje vlastní výzkum. Poznatky z teoretické části přenáším na základě aplikovaného výzkumu přímo na zvolený terén. Nalezneme zde stručnou charakteristiku obce, rozebírám jednotlivé předpoklady pro rozvoj venkovské turistiky a zachycuji názory obyvatel na tuto formu turistiky.

V samotném závěru shrnuji veškeré poznatky z předešlých kapitol a výzkumu.

1 Antropologie a turismus

Cesta ke vzniku antropologie cestovního ruchu nebyla příliš lehká, spekovalo se o důvěryhodnosti turistiky jako vážného tématu pro antropologická studia. Nash vytvořil bod (křižovátku) kulturního střetávání a následných sociálních interakcí, které poskytují antropologii klíč k pochopení turismu.

Hlavní pilíře, na nichž antropologie staví (holistický přístup, srovnávací rámec, snaha o hlubší analýzu) byly přeneseny na problematiku cestovního ruchu a dnes jsou propojeny se studiem a analýzou turismu. Antropologie nabízí přístup kritické analýzy cestovního ruchu prostřednictvím komparativního rámce, schopnosti přenést lokální a globální témata dohromady s propojením ekonomických, ekologických a sociálních oblastí.

Mezi hlavní témata, kterými se antropologie cestovního ruchu zabývá patří: povaha kultury, kultura a její přežití, vytváření skupin, vyhledávání skupin, změny do budoucna a vztah turistů a hostitelů.

Antropologie a turismus (jako vědní disciplína) spolupracují, obě se snaží nalézt smysl kultury a lidské dynamiky.¹

1.1 Definice cestovního ruchu

Jedná se o poměrně složitý společenský jev závislý na mnoha činitelích, a proto jeho podstatu nelze definovat vyčerpávajícím způsobem. Cestovním ruchem rozumíme způsob uspokojování potřeb lidí v oblasti rekreace, turistiky, lázeňské léčby a kultury, pokud k němu dochází mimo běžné prostředí ve volném čase obyvatelstva. Je to přemístění osob z místa trvalého bydliště do místa cestovního ruchu a čerpání služeb spojených s pobytem v tomto místě za jiným účelem než výdělečným.²

¹ BURNS, Peter M. *An Introduction to Tourism and Anthropology*, 1999. s. 71-88.

² KUNEŠOVÁ, Eva, NEDVĚDOVÁ, Alena. *Technika cestovního ruchu*, 1992. s. 9.

Ján Oriška ve své knize definuje cestovní ruch takto: „Cestovním ruchem se rozumí soubor činností zaměřených na uspokojování potřeb souvisejících s cestou a pobytem osob mimo místo trvalého bydliště, zpravidla ve volném čase, za účelem zotavení, poznání, společenského kontaktu, kulturního a sportovního vyžití, lázeňského léčení a pracovních cest. Značnou část těchto potřeb lze uspokojit i mimo rámec cestovního ruchu, ale právě účast na cestovním ruchu představuje vyšší stupeň jejich uspokojení.“³

Potřeby účastníků cestovního ruchu uspokojujeme volnými statky (vlastnosti rekreačního prostoru), hmotnými statky (zboží) a poskytovanými službami.

1.2 Typologie cestovního ruchu

Turistiku lze podle různých kritérií rozdělit do druhů a forem cestovního ruchu. Význam členění na druhy spočívá v nákladech na vybavení míst cestovního ruchu, členění je platné pro domácí, zahraniční i mezinárodní cestovní ruch.

Formy se zaměřují na uspokojování určitých konkrétních potřeb účastníka. Jednotlivé formy kladou zvláštní požadavky na způsob realizace a zabezpečení (rozsah a kvalitu) služeb cestovního ruchu. Při rozlišování jednotlivých forem se vždy zdůrazňuje určitý prvek, může se jednat o věk účastníka, způsob přepravy a nebo motivy účasti apod.⁴

V knize *Hosts and Guests* dělí Smith turistiku do pěti forem:⁵

1. *etnický turismus* – tato forma zahrnuje návštěvu domorodých, často exotických národů. Turisté jsou odvezeni do vesnice, kde pozorují tance a obřady, mají možnost si zde zakoupit primitivní zboží.

³ ORIEŠKA, Ján. *Technika služeb : cestovního ruchu*, 1999. s. 5.

⁴ HLADKÁ, Jitka. *Technika cestovního ruchu*, 1997. s. 16-18.

⁵ SMITH, Valene L. *Hosts and Guests : The Anthropology of Tourism*, 1989. s. 4-5.

2. *kulturní turistika* – zahrnuje zbytky mizejícího životního stylu, který spočívá v lidské paměti. Turistika je spojená se „starým stylem“ života, setkáme se zde s tradičními řemesly, festivaly, folklorními vystoupeními atd.
3. *historický cestovní ruch* – zdůrazňuje slávu minulosti. Oblíbenou činností jsou prohlídky kulturně-historických památek, a to především těch, které se výrazně zapsali do dějin.
4. *cestovní ruch spojený s oblastí životního prostředí* – je často doplňková forma k etnické turistice. Pro účastníky cestovního ruchu je důležité prožít či vidět něco nového a nepoznaného. Oblíbenými destinacemi jsou např. čajové plantáže v Japonsku a na Srí Lance nebo konzervárny na Aljašce.
5. *rekreační turistika* – jedná se o nejrozšířenější formu cestovního ruchu, která láká turisty k relaxaci a splynutí s přírodou. V turistické destinaci mají účastníci možnost využít např. léčebné lázně, sportovní a zábavní zařízení, místní restaurace atd.

1.3 Trvale udržitelný rozvoj

Trvale udržitelný rozvoj se jako termín v ekologii poprvé objevil již v 70. letech 20. století. Jeho hlavním poselstvím je, že ekonomický rozvoj by se měl přizpůsobit ekologickým principům.⁶

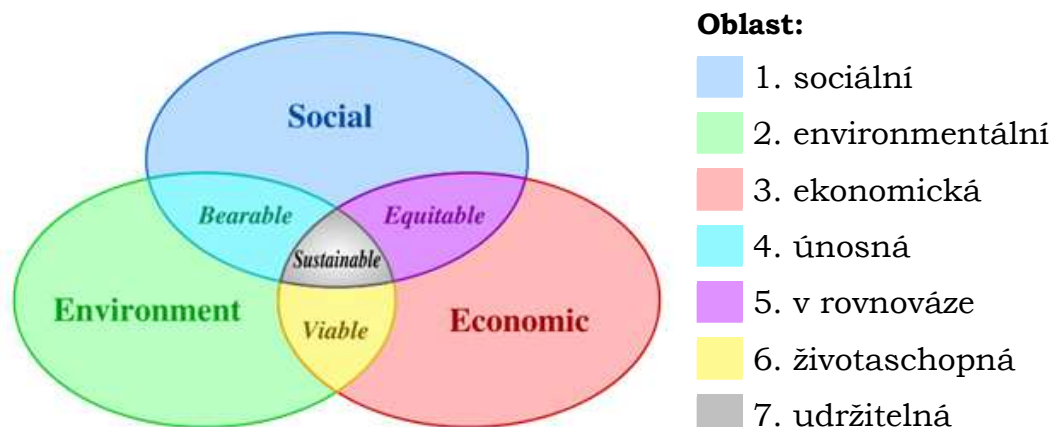
Udržitelným rozvojem rozumíme proces, který řídí veškeré globální zdroje tak, aby byla uchována jejich životaschopnost a tím byl zachován přírodní a kulturní kapitál.

- Jedná se o takové zatížení území lidskou činností, při které nedochází k poškozování životního prostředí a jeho složek.
- Trvale udržitelný rozvoj zajistí současným i budoucím generacím možnost uspokojovat jejich základní životní potřeby, a

⁶ ŠINDELÁŘOVÁ, Lenka. *Czech Tourism* [online]. 2003 [cit. 2009-03-27]. Dostupný z WWW: <<http://www.czechtourism.cz/index.php?show=055001021>>.

přítom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystému.

Udržitelný rozvoj spočívá na konvergenci tří faktorů: sociálních, ekonomických a environmentálních⁷

1.3.1 Udržitelný cestovní ruch

Cestovní ruch se stal v průběhu desetiletí jedním z nejvýznamnějších průmyslových odvětví. Ekologickým dopadům turistiky, které se dají srovnat s dopady jiných průmyslových odvětví, nebyla věnována patřičná pozornost až do doby, kdy mohutný rozvoj cestovního ruchu a růst životní úrovně obyvatelstva vyspělých zemí upozornil na nutnost řešení otázky trvalé udržitelnosti.

Trvale udržitelný rozvoj cestovního ruchu lze definovat jako ten, který zabezpečuje zajištění současných potřeb účastníků cestovního ruchu a současně napomáhá rozvoji daného území. Vede k dlouhodobé prosperitě oblasti v souladu s šetrným využíváním přírodních a kulturních hodnot.⁸

⁷ *Wikipedie : otevřená encyklopedie* [online]. 2002 [cit. 2009-03-27]. Dostupný z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Trvale_urd%C5%BEiteln%C3%BD_rozvoj>.

⁸ *European Destinations of Excellence : Cestovní ruch a chráněná území* [online]. 2008 [cit. 2009-03-27]. Dostupný z WWW: <<http://www.eden-czechtourism.cz/udrzitelný-cestovní-ruch/>>.

Jedná se o životaschopný cestovní ruch, který minimalizuje dopady na životní prostředí a je přínosem pro hostitele i turisty.⁹

Udržitelnost turismu je tedy definována na základě environmentálních, sociálních a kulturních ohleduplností. Z hlediska celosvětového je aplikace zásad trvale udržitelného turismu důležitá zejména v oblastech, které jsou na cestovním ruchu ve větší míře závislé a současně jsou i nejvíce ohrožené. Je však nezbytné, aby se zde cestovní ruch nadále rozvíjel, neboť se často jedná o ekonomicky slabé země, kde je turistika jediným zdrojem příjmu. Pro úspěch udržitelné turistiky je důležité, aby se do něj aktivně zapojilo místní obyvatelstvo, které převezme zodpovědnost za rozvoj odvětví ve snaze minimalizovat jeho negativní dopady.¹⁰

Snahy o vyřešení problémů životního prostředí vyústily v roce 1995 na první světové konferenci na téma „Udržitelná turistika“ ve španělském Lanzarote, kde účastníci přijali deklaraci udržitelného rozvoje cestovního ruchu (příloha č.1).¹¹

1.4 Cestovní ruch a životní prostředí

Velmi diskutovaným tématem je v současnosti stav životního prostředí. Současná situace, další vývoj a důsledky znečištění poškozeného životního prostředí se již nyní odráží na zdravotním stavu, úrovni a způsobu života obyvatel.

Proto je nutné další rozvoj cestovního ruchu důsledně plánovat s ohledem na podmínky daného regionu. Snažíme se o minimalizaci negativních vlivů na životní prostředí.

⁹ HORNER, Susan, SWARBROOKE, John. *Cestovní ruch, ubytování a stravování, využití volného času : Aplikovaný marketing služeb*, 2003. s. 398.

¹⁰ ŠINDELÁŘOVÁ, Lenka. *Czech Tourism* [online]. 2003 [cit. 2009-03-27]. Dostupný z WWW: <<http://www.czechtourism.cz/index.php?show=055001021>>.

¹¹ ČERTÍK, Miroslav. *Cestovní ruch : vývoj, organizace a řízení*, 2001. s. 258-260.

1.4.1 Pozitivní vliv cestovního ruchu na životní prostředí

- V místech atraktivních pro cestovní ruch zamezuje průmyslovému využívání oblasti.
- Zakládáním parků a rezervací se podílí na zachování a přirozeném vývoji přírodního prostředí.
- Finančně podporuje rekonstrukci a zachovávání archeologických, architektonických a jiných kulturně-historických památek.
- Snaží se vyvíjet tlak na zlepšení kvality životního prostředí.
- Zvyšuje kvalitu infrastruktury.
- Udržuje trvalé osídlení na územích, která by se v případě nevyužití cestovního ruchu mohlo vylidnit a upadat.
- Vhodnou volbou architektury a designu zařízení sloužících k uspokojování potřeb cestovního ruchu působí na tvárnost krajiny.

1.4.2 Negativní vliv cestovního ruchu na životní prostředí

- Negativní vliv se projevuje zejména v případech, kdy cestovní ruch není dostatečně dobře a kvalitně plánován.
- Může docházet k znehodnocování prostředí v důsledku špatně vyřešeného hospodaření s komunálním odpadem, odpadními vodami, nebo může dojít ke znečištění ovzduší zplodinami z dopravních prostředků.
- V rámci velké koncentrovanosti turistů může dojít k devastaci fauny a flóry a k poškozování památek.
- Nešetrná výstavba zařízení má negativní změny na tvárnost krajiny.

2 Šetrné formy cestovního ruchu

Tyto formy preferují:

- Individuální a rodinnou dovolenou
- Aktivní formy rekreace
- Využívání bezmotorových dopravních prostředků
- Rozptýlení návštěvnosti do více cílů
- Poznávání kultury a tradic místních obyvatel
- Obnovu výroby a prodeje místních produktů

Účastníky šetrných forem cestovního ruchu lze označit jako ekoturisty, kteří minimalizují své dopady na životní prostředí výběrem vhodné dopravy, upřednostňováním certifikovaných výrobků a služeb a šetrným chováním v destinaci. Má zájem o vzdělání v oblasti udržitelného rozvoje a je ochoten přispívat na ochranu přírody v navštívené oblasti.¹²

2.1 Venkovský cestovní ruch

Pojem venkovská turistika implicitně zahrnuje cestovní ruch a volný čas, nebo kolektivně rekreační činnosti, které se vyskytují ve venkovském prostoru. Při definici venkova dochází ke zvýraznění vnímání fyzických, sociálních, ekonomických a kulturních odlišností venkova ve srovnání s městskými oblastmi.¹³

Podle OECD (The Organization for Economic Co-operation and Development) tvoří venkovskou oblast lidé, pozemky a další zdroje, které jsou mimo městská centra, nacházejí se ve volné krajině a mají nevelkou hustotu osídlení.¹⁴

¹² ŠINDELÁŘOVÁ, Lenka. *Czech Tourism* [online]. 2003 [cit. 2009-03-27]. Dostupný z WWW: <<http://www.czechtourism.cz/index.php?show=055001021>>.

¹³ LEW, Alan A., HALL, C. Michael, WILLIAMS, Allan M. *A Companion to Tourism*, 2004. s. 375.

¹⁴ LEW, Alan A., HALL, C. Michael, WILLIAMS, Allan M. *A Companion to Tourism*, 2004. s. 376.

Venkovská turistika je jedna z možností rozvoje venkova, tato forma cestovního ruchu vytváří nové pracovní příležitosti. Přítomnost turistů v obci podněcuje rozvoj dalších služeb, jako např. pohostinství, obchodu, bank, pošt atd. To vede ke zlepšení pracovních a životních podmínek obyvatelstva na venkově a ke zvýšení jeho životní úrovně.

2.1.1 Typické znaky venkovské turistiky

- Ohleduplný vztah k přírodě.
- Minimální zásahy do přírody.
- Decentralizované ubytování (ubytovací zařízení jsou od sebe velmi vzdálená a mají omezený počet lůžek cca 10), které má za následek minimální dopady na životní prostředí a příroda se tak snadněji regeneruje.
- Rodinné prostředí umožňuje lépe se sžít s venkovským obyvatelstvem a individuální přístup k hostu. Dochází k pocitu, že jsme součástí rodiny.¹⁵
- Zázemí pro krajinné a venkovské sporty – pěší nebo cykloturistika, vodní sporty, zimní sporty, míčové hry, horolezectví, lukostřelba, jízda na koni, lov, rybolov, sběr plodin.
- Nezbytné pochopení pro aktivity a soukromí turistů.

2.1.2 Vesnická turistika

Forma cestovního ruchu, jejíž aktivity jsou spjaty s přírodou, krajinou a venkovským prostředím. Zvláštností této turistiky je decentralizace ubytovacích zařízení, což minimalizuje negativní dopady na životní prostředí, které přináší organizovaná turistika.¹⁶

¹⁵ ČERTÍK, Miroslav. *Cestovní ruch : vývoj, organizace a řízení*, 2001. s. 260.

¹⁶ ČERTÍK, Miroslav. *Cestovní ruch : vývoj, organizace a řízení*, 2001. s. 260.

2.1.3 Agroturistika

Jedna z forem rurální turistiky. Slouží jako dodatečný nebo další finanční zdroj pro udržení nebo rozšíření hlavního podnikání v zemědělské výrobě. Nabízí především služby ubytovací a stravovací v zázemí farmy, to znamená v provozním prostředí podnikatele, ve kterém se turisté volně pohybují. Zahrnuje účast na zemědělských pracích, projížďky na koních, lov zvěře a rybaření, letní a zimní sporty a ostatní doprovodné programy v návaznosti na okolní krajinu, místní pamětihodnosti atd.

Je ideálním typem rodinné dovolené. Umožňuje strávit volný čas ve zdravém prostředí. Účastníci mají možnost si na farmě zakoupit domácí produkty. Agroturistika pomáhá stabilizaci venkovského obyvatelstva. Může částečně řešit nezaměstnanost ve venkovských oblastech a snižuje závislost na městě. Tím přispívá k udržitelnému rozvoji venkova.¹⁷

2.1.4 Ekoturistika

Souvisí s programem ekologie cestovního ruchu. Tento program předpokládá rozumné hospodaření s životním prostředím, které slouží všem zúčastněným, tj. jak rezidentům, tak i návštěvníkům. Při tomto typu pobytů využívají účastníci přírodních zdrojů a kulturních zajímavostí s ohledem na jejich zachování pro příští generace. Ekoturismus je blízký přírodě, zahrnuje v sobě výchovu a informace o přírodě a představuje přínos pro společnost zasaženou cestovním ruchem. Podle některých výkladů je ekoturistika takovým druhem turistiky, při které musí subjekty cestovního ruchu přírodu jako zdroj pro tvorbu svého zisku nejen chránit, ale také zde musí část svých zisků reinvestovat, tj. použít je k obnově přírodních zdrojů.

¹⁷ *Agroturistika : praktický rádce*. 1. vyd. České Budějovice : ROSA o.p.s., 2002. s. 2.

Ekoturistiku tak lze redukovat pouze na pobyt v ekologicky neporušené přírodě (národní parky, chráněná území).¹⁸

2.1.5 Ekoagroturistika

Jedná se o kombinaci ekoturistiky a agroturistiky, která je provozovaná na certifikovaných ekologicky hospodařících zemědělských usedlostech a farmách. Tato turistika nemá masový charakter, tudíž nezatěžuje životní prostředí a neohrožuje tradiční venkovský život. Nevyžaduje plánování nových kapacit a infrastruktury. V roce 1994 bylo v Nizozemí založeno Evropské centrum pro ekoagroturistiku, EACET (European Centre for Ecological and Agricultural Tourism).¹⁹

2.1.6 Cykloturistika

Je aktivita návštěvníků spojená s jízdou na kole, částečně jako forma dopravy a částečně jako rekreační aktivita. Jízda může být samotným motivem cesty nebo pouze součástí návštěvy destinace.

Mezi další motivy patří poznávání různých turistických atraktivit, jež pro cykloturistu nabývá naprosto jiných rozměrů než např. pro turisty, kteří využívají automobilovou či hromadnou autobusovou formu dopravy. Dále je to vztah k životnímu prostředí, neboť cykloturistika je všeobecně považována ve vztahu k životnímu prostředí za nejohleduplnější způsob dopravy turistů. A v neposlední řadě zdravotní motivy, což souvisí s touhou turistů odpočinout si od stresu každodenního života, případně i s potřebou zlepšovat svou tělesnou kondici.²⁰

Jedná se o jednu z nejpopulárnějších a nejpřístupnějších forem aktivní rekreace, která podporuje zdravý životní styl a zároveň je šetrná k životnímu prostředí.

¹⁸ ČERTÍK, Miroslav. *Cestovní ruch : vývoj, organizace a řízení*, 2001. s. 262.

¹⁹ *Agroturistika : praktický rádce*. 1. vyd. České Budějovice : ROSA o.p.s., 2002. s. 2.

²⁰ ČERTÍK, Miroslav. *Cestovní ruch : vývoj, organizace a řízení*, 2001. s. 271.

3 Metodologie

Metodologie se zabývá systematizací, posuzováním a navrhováním strategií a metod výzkumu.²¹

3.1 Charakteristika výzkumu

Předmětem mého výzkumu je zjistit, zda má obec vhodné předpoklady pro rozvoj venkovské turistiky, jestli by se zde tato forma cestovního ruchu uplatnila a jaký názor na venkovskou turistiku mají samotní obyvatelé Kriváně.

Při samotném výzkumu jsem využívala kvalitativního aplikovaného výzkumu, zúčastněného a nezúčastněného pozorování, polostrukturovaných rozhovorů a tyto metody byly doplněny ještě o metodu dotazníků.

U některých respondentů jsem se setkala s tím, že si nepřáli být nahrávání na diktafon. Uvažovala jsem o tom, že bych tyto respondenty natáčela tajně, ale z etických důvodů jsem od této myšlenky upustila a místo toho jsem si během rozhovoru dělala stručné poznámky.

Poznatky z této práce mohou být v budoucnu uplatněny v praxi. Podnikání občanů ve venkovské turistice jim může přinést další zdroj příjmů a vést ke snížení nezaměstnanosti a k rozvoji obce v oblasti cestovního ruchu.

3.1.1 Aplikovaný výzkum

Svůj výzkum řadím do oblasti aplikované antropologie. Podle definice Hendla aplikovaný výzkum odpovídá na otázky, které mají bezprostřední význam pro praxi. Hledá řešení praktických problémů. V sociálních vědách má aplikovaný výzkum často za cíl návrh opatření, intervencí nebo programů, jež zlepšují podmínky

²¹ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum : základní metody a aplikace*, 2005. s. 34.

pro život lidí. Aplikovaný výzkum se často provádí v přirozeném prostředí.²²

V tomto výzkumu nejde o vytváření znalostí, ale je zaměřen na docílení změny.

Tabulka č. 1: Charakteristiky jednotlivých typů výzkumu²³

Typ výzkumu	Charakteristika zaměření
Základní výzkum	Vytváření základních poznatků
Aplikovaný výzkum	Praktické problémy a aplikace
Evaluační výzkum	Určení hodnoty, kvality a významu intervence
Akční výzkum	Řešení lokálních praktických problémů
Kritický výzkum	Osvětlení a změna sociálních nerovností a útlaku

3.1.2 Pozorování

Pozorování je samozřejmou částí řady výzkumných akcí kvalitativního charakteru. Jednání a chování lidí jsou cílem mnoha zkoumání. Pozorování nám pomáhá při popisu prostředí a dění. Při pozorování nevnímáme pouze vizuální vjemy, ale jsme nuceni používat také sluch, čich a pocity.

Zúčastněné pozorování patří mezi nejdůležitější metody výzkumu. Můžeme jím popsat, co se děje, kdo nebo co se účastní dění, kdy a kde se věci dějí, jak se objevují a z jakého důvodu. Pozorovatel se při něm přímo účastní dění v dané skupině. Během pozorování můžeme používat veškeré další prostředky pro získání dat: deníky, nahrávky, rozhovory...²⁴

Nezúčastněné pozorování minimalizuje interakci s pozorovanou skupinou. Jeho výhodou je, že není vtíravý a nápadný jako zúčastněné pozorování a pozorovatel nemá citovou

²² HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum : základní metody a aplikace*, 2005. s. 39.

²³ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum : základní metody a aplikace*, 2005. s. 40.

²⁴ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum : základní metody a aplikace*, 2005. s. 191-193.

vazbu na danou skupinu. Získáváme jím především informace o chování jedinců a celé skupiny.²⁵

3.1.3 Rozhovory

Hlavní metodou sběru dat tvoří ve výzkumu naslouchání vyprávění, kladení otázek a získávání odpovědí. Rozhovory se používají v nejrůznějších výzkumných situacích. Podle situace můžeme tedy využít tyto metody: hlasité myšlení, asociativní interview, hloubkový psychologický rozhovor, anamnestický rozhovor atd.

Vedení rozhovoru vyžaduje dovednost, citlivost, koncentraci a porozumění. Musíme se rozhodnout, jaký bude obsah rozhovoru a také jeho délka.²⁶

Polostrukturovaný rozhovor, který ve svém výzkumu používám, je charakteristický tím, že výzkumník má připravenou řadu témat, která pokládá respondentovi. Respondent má tedy jistou volnost při vyprávění, tím se výzkumník dozví, co je v dané problematice pro respondenta důležité. Výzkumník musí hovor usměrňovat, protože respondenti mají tendenci odbíhat od tématu. Pokud respondent již neví, co by řekl, může mu výzkumník pokládat doplňující otázky.

3.1.4 Dotazníky

Tento typ výzkumu jsem použila pouze jako doplňkový k pozorování a rozhovorům. Respondent dostane dotazník a zodpoví v něm pokládané otázky, jak nejlépe dovede. Výzkumník navrhuje dotazník, který vyhovuje potřebám výzkumu. Zpracování dotazníků je podobné jako u strukturovaného kvalitativního

²⁵ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum : základní metody a aplikace*, 2005. s. 201-202.

²⁶ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum : základní metody a aplikace*, 2005. s. 164-166.

dotazování, vhodnou metodou je software pro organizaci a analýzu získaných dat.²⁷

Tabulka 2. Základní metody kvalitativního sběru dat (typy, varianty, výhody a nevýhody).²⁸

Typ sběru dat	Varianty	Výhody	Nevýhody
Pozorování	Úplný participant Pozorovatel jako participant Participant jako pozorovatel Úplný pozorovatel	Výzkumník má zkušenosti z první ruky. Zaznamenává neobvyklé události. Užitečné při explorování témat, která neví vhodně zmiňovat v rozhovoru.	Výzkumník může ovlivňovat dění. některých „soukromých“ záležitostech nelze informovat. Výzkumník nemusí být úspěšný, nemá dovednosti. S určitým typem účastníků jsou potíže při navazování přístupu (děti).
Interview	Interview s návodem Narativní interview Skupinové interview	Užitečné, jestliže nelze pozorovat. Lze zaznamenat i to, co bylo. Dovoluje kontrolu situace sběru dat.	Nepřímá informace, filtrovaná informátorem. Často v umělých podmínkách. Přítomnost výzkumníka může vést ke zkreslení. Lidé neumějí vyprávět.
Dokumenty	Veřejné dokumenty Soukromé dokumenty E-diskuse	Umožňuje analyzovat jazyk a slova. Dosažitelný bez ohledu na dobu, nevtíravý. Informace jsou pečlivě zpracované.	Může se jednat o chráněné informace. Vyžaduje vyhledání informace. Vyžaduje přepis nebo skenování do počítače. Materiál může být nekompletní. Materiál nemusí být přený a autentický.

3.2 Etika výzkumu

Jelikož jsou výzkumy v sociální antropologii spojeny s lidmi, výzkumník se může dostávat do nepříjemných situací, při nichž je nucen řešit etické problémy. Mezi první otázky, které si výzkumník pokládá, patří otázka, zda má informovat příslušnou skupinu o výzkumu, který provádí a pokud ano, tak do jaké míry mají být informováni. Další otázka je ohledně anonymity respondentů.

Osoba, která se účastní výzkumu, to činí dobrovolně a má možnost kdykoliv spolupráci ukončit. Výzkumník by měl postupovat vždy podle etických pravidel tak, aby nenarušoval soukromí respondentů, při zjišťování choulostivých témat postupuje obzvláště opatrně a citlivě.²⁹

²⁷ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum : základní metody a aplikace*, 2005. s. 186.

²⁸ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum : základní metody a aplikace*, 2005. s. 162.

²⁹ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum : základní metody a aplikace*, 2005. s. 155-156.

4 Výzkum v Kriváni

Kriváň se nachází ve Zvolenský kotlině, rozléhá se mezi Slovenským rudohořím a Javořím, kterou protéká řeka Slatina. Celá obec je lemována kopci. Nadmořská výška se pohybuje od 380 do 550 m n. m. Nejvyšší bod je na kopci Mnich s nadmořskou výškou 537 m.

Rozloha obce je 691 ha. Je zde dominance trvale travnatých ploch a orné půdy.

Celá oblast je součástí horského masívu Poľana, chráněná krajinná oblast je biosferickou rezervací UNESCO. Kalamárka je přírodním výtvozem s fascinujícími skalnatými stěnami a útesy, které jsou přitažlivým terénem pro horolezce.³⁰

Zaměstnání obyvatelů bylo ovlivněno přírodními a geografickými podmínkami. Je zde dominantní polnohospodářství, dřevorubectví a dřevozpracující průmysl.

Prvotní osídlení se dá datovat již do pravěku. V 5. století tudy procházejí slovanské kmeny, které se zde usidlují. Dějiny okolí jsou spjaty především se středověkým zámek Viglaš ve Zvolenské kotlině. V 16. století dochází k valašské kolonizaci. Nový kolonisté se usadili na lazoch a postupně se s domácím obyvatelstvem asimilovali. Tito obyvatelé položili základy dnešní obce. Vznik samotné Kriváně se datuje až od roku 1955, kdy se obec oddělila od Detvy a získala samostatnost.³¹

Symboły obce jsou erb (obr. 1), vlajka s pečetí (obr. 2) a případně znělka obce. Obec označuje erbem obci a vlajkou budovu, která je sídlem orgánů, zasedací místnost obecního zastupitelstva a úřadující místnost starosty. Otisk pečetě s erbem obce a názvem obce se používá na rozhodnutí, oprávnění a osvědčení skutečností vydaný při výkonu samosprávy.³²

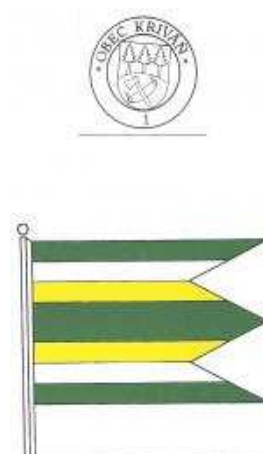
³⁰ BEŇUŠKA, Ján. *Kriváň : História a súčasnosť*, 2005. s. 15-19.

³¹ BEŇUŠKA, Ján. *Kriváň : História a súčasnosť*, 2005. s. 23.

³² BEŇUŠKA, Ján. *Kriváň : História a súčasnosť*, 2005. s. 129-132.

obr. 1

obr. 2

Během výzkumu z prvního ročníku jsem si všimla, že obec má dobré přírodní předpoklady pro rozvoj cestovního ruchu. Dalo by se zde uplatnit hned několik forem turistiky a to především pěší turistiky, pořádání dětských táborů a ozdravných pobytů v letních měsících, a také rurální turistiky, která se stává v dnešním uspěchaném světě stále populárnější. Pro venkovskou turistiku je charakteristický pobyt ve venkovském prostředí, decentralizované ubytování a účast na hospodářských pracích.

Podnikání ve venkovské turistice se může věnovat opravdu každý, kdo získá patřičná oprávnění. V obci žije řada obyvatel, kteří se blíží ke konci produktivního věku a mají proto problémy sehnat zaměstnání. Tento stav vede k pocitům deprese, rozmrzelosti, podrážděnosti a k pocitu vlastního neúspěchu. Pokud by tito lidé začali podnikat v oblasti šetrných forem turismu, budou moci předávat své znalosti a zkušenosti, podnikání jim přinese nový zdroj příjmů a získají dobrý pocit z vlastního úspěchu.

Pro vznik a rozvoj této turistiky by bylo nutné do oblasti přivést nové investory. Investice do ubytovacích, stravovacích a kulturních a sportovních zařízení by se však po čase vrátily.

Jelikož je Slovensko součástí Evropské unie má možnost čerpat finance ze strukturálních fondů.

Pokud by se někdo z obyvatel rozhodl podnikat v této oblasti, bylo by pro něj přínosem stát se členem nadace ECEAT, která zveřejňuje nabídku služeb svých členů na internetových stránkách www.eceat.cz a také v katalogu podnikatelů ve venkovské turistice, agroturistice a ekoagroturistice. Tento katalog je pak propagován v zahraničí, především v Nizozemí, Dánsku a Německu.

Pro účely rozvoje venkovské turistiky v Kriváni mi jako nejvhodnější oblast přišly kriváňské samoty (lazy). Proto jsem svůj výzkum zaměřila právě na tuto oblast. V obci se nachází několik usedlostí, z nichž už jsou některé dlouhá léta opuštěné a to se také podepsalo na jejich stavu. Pokud bychom chtěli využít těchto objektů k rozvoji venkovské turistiky, vyžadovalo by to velkou finanční investici na celkovou rekonstrukci objektů.

Zaměřila jsem se tedy na obydlené objekty. Zde jsem se setkala především se staršími lidmi (50-80 let), kteří zde žijí celý život. Výjimkou byla pouze jedna rodina, kterou tvořil pár okolo 30 let s tříletým chlapečkem. Ti se sem nastěhovali před třemi lety po příjezdu z Ameriky, kde strávili 6 let a vydělali si dostatek peněz, aby si mohli uskutečnit svůj sen.

Zjišťovala jsem z jakého důvodu zde nežijí skoro žádní mladí lidé. Je to prý tím, že lidé nejsou dostatečně zajištěni a nemohou si zde život dovolit. Dalším důvodem je, že odtud odešli kvůli studiu či práci, pak si založili rodiny a proto se sem už nevrátili.

Lidé, kteří zde žijí, nemají trvalé zaměstnání. Přes léto vykonávají sezónní práci a v zimě nepracují vůbec, protože nikdo neudrží silnice a oni se nikam nedostanou. Každý má své malé hospodářství a vyprodukuje si, co zrovna potřebuje (maso, mléko a výrobky z něj, ovoce, zeleninu i krmivo pro dobytek). Vodu berou z domácích studen nebo pramenů, využívají zde solárních panelů pro výrobu elektrické energie a plní si plynové bomby pro ohřev vody a na vaření.

Jak jsem již zmínila, je zde problém s odhrnováním sněhu, takže v zimních měsících se děti nemohou dostat do školy, což

může být jedním z důvodů, proč tu nežijí mladší rodiny s dětmi. Ptala jsem se svých respondentů s tříletým chlapcem, jak tuto situaci budou řešit, zda se také odstěhují. Rodina se obává toho, že by se jejich syn mohl stát terčem posměchu proto, jaký život si zvolila jeho rodina. Doufá, že do té doby bude na Slovensku zákon, který umožní výuku z domova.

Ptala jsem se, jaký názor mají lidé na možnosti rozvoje cestovního ruchu v obci, zda již slyšeli o šetrných formách cestovního ruchu, jaký je jejich názor na venkovskou turistiku a zda oni sami někdy přemýšleli o tom, že by začali podnikat v této oblasti.

Během výzkumu jsem nezaznamenala velký zájem o rozvoj venkovského cestovního ruchu ze strany obyvatel obce. Jejich postoj byl spíše neutrální až laxní.

Lidé nechtějí v této oblasti podnikat, protože mají strach z neúspěchu, nemají dostatek finančních zdrojů, bojí se nezájmu ze strany turistů, nezajímají se o tuto problematiku, jsou příliš staří, a nebo se jim nechce měnit současná situace.

Respondenti také vypověděli, že vláda přijala zákon, který umožňuje cizincům zkupovat samoty za výhodných finančních podmínek, takže se obávají, že zde vyrostou velký počet chalup, chat a dalších rekreačních objektů a tím život na samotě ztratí své kouzlo.

Z výzkumu tedy vyplývá, že ačkoliv má Kriváň pro rozvoj venkovské turistiky vhodné podmínky, obyvatelé nejsou dostatečně přesvědčeni o výhodách, které by jim mohla tato forma podnikání přinést.

Některé otázky použité při výzkumu:

- Myslíte si, že má Kriváň co nabídnout turistům?
- Je v obci dostatek zařízení pro turisty?
- Co si víte o rurální turistice?
- Jaký je váš názor na rurální turistiku?

- Domníváte se, že by se v obci mohl rozvíjet tento druh turistiky?
- Chcete, aby se v obci zvýšil počet návštěvníků? Proč?
- Má Kriváň dostatečné ubytovací a stravovací zázemí na to, aby zajistila spojenost turistů?
- Je v obci dostatek kvalifikovaného personálu?
- Podnikáte nebo chtěl byste podnikat v tomto oboru? Pokud ano, popište, jak by vaše podnikání vypadalo. Pokud ne, proč?
- Uvažovala jste o tom, že byste nabízela služby pro turisty?
- Jaké služby byste mohla nabídnout cizincům?
- Myslíte si, že by se v obci dali pořádat dětské tábory nebo ozdravné pobyty?
- Jaká zařízení by podle vás měla v obci vzniknout?
- Myslíte si, že by rozvoj cestovního ruchu vedl ke snížení míry nezaměstnanosti?

4.1 Předpoklady rozvoje cestovního ruchu v Kriváni

Předpoklady rozvoje cestovního ruchu představují souhrn přírodních a antropogenních aspektů včetně jejich vazeb, které ovlivňují existenci a rozvoj cestovního ruchu, jejich obecné zákonitosti i uplatnění v konkrétních oblastech a střediscích. Předpoklady pro cestovní ruch se člení na předpoklady lokalizační, selektivní a realizační.

Slovensko má velmi různorodé přírodní podmínky, četné kulturní památky a stále je zde udržovaný živý folklór, což hlediska cestovního ruchu řadí tuto zemi mezi velmi přitažlivé destinace jak z hlediska domácího, tak především zahraničního cestovního ruchu.

4.1.1 Lokalizační

Lokalizační předpoklady zaujímají rozhodující postavení při konkrétním určení místa realizace cestovního ruchu. Rozhodují o

funkčním využití konkrétní oblasti cestovního ruchu z hlediska přírodních možností a o charakteru a kvalitě společenských podmínek nebo atraktivit. Tuto skupinu tvoří přírodní a kulturně společenské předpoklady a aktivity.³³

Přírodní předpoklady se uplatňují zpravidla v plošně rozlehlejších areálech a tvoří je reliéf, klimatické předpoklady, hydrologické předpoklady a flóra a fauna. Určují místo výskytu cestovního ruchu.

Klimatické poměry – celé Slovensko leží v mírném podnebném pásmu, jeho klimatické poměry jsou tedy odvislé od nadmořské výšky. Průměrná teplota v červenci je 20°C (přičemž v oblasti, která se vztahuje k mé práci, jsou průměrné teploty 23,5°C), v lednu je průměrná teplota v nížinách pod -3,5°C a na horách do -10°C.³⁴

Hydrologické poměry – oblast je na rozvodí řek Ipľa a Hrona, samotnou obcí pak protéká říčka Slatina.

Reliéf a morfológické poměry – obec se nachází na rozhraní Javora a Slovenského Rudohoří v podhůří Poľany ve Zvolenské kotlině. Nadmořská výška se pohybuje od 380 do 550 m n. m. Nejvyšší bod je na kopci Mnich s nadmořskou výškou 537 m.

Rostlinstvo a živočišstvo – v přírodní rezervaci Zadní Poľana se vyskytuje komplex smrkových lesů pralesovitého rázu. Členitost terénu má vliv na různorodost vegetačního krytu a složení fauny. Z živočišstva zde nalezneme: srnce, jeleny, vlky, rysy, kuny, kočky divoké, mloky ... z rostlinná říše je zastoupena: šalvěje, plavuně, devěsíl...

Kulturní a společenské podmínky - uspokojují hlavně poptávku po poučení, vzdělání a zábavě. Společenské podmínky a atraktivita se dělí na kulturně historické památky, kulturní zařízení a akce, sportovní a zábavní zařízení a akce.

Kulturně historické památky – turisté mohou navštívit zříceninu hradu Viglaš.

³³ HRALA, Václav. *Geografie cestovního ruchu*, 1994. s. 15.

³⁴ HRALA, Václav. *Geografie cestovního ruchu*, 1994. s. 117.

Kulturní zařízení, kulturní a jiné akce – kino, kulturní dům, knihovna, pořádá se zde pěvecká soutěž Spievaj si ptáčatko.

Sportovní zařízení a akce – v obci nalezneme funkční lyžařský vlek, dvě fotbalová hřiště, jedno multifunkční hřiště nedaleko kostela a tělocvičnu ZŠ. Pan starosta mi při jednom z rozhovorů oznámil, že plánuje v obci vybudovat koupaliště.

4.1.2 Selektivní

Selektivní faktory dokumentují způsobilost společnosti zúčastnit se cestovního ruchu. Umožňují výběr účastníků cestovního ruchu. Projevují se geograficky na určitém území a mají také primární význam pro jeho rozvoj. Jejich prostřednictvím se mohou využít podmínky pro cestovní ruch v konkrétních oblastech, střediscích cestovního ruchu.³⁵

Objektivní faktory – mezi velmi významné faktory podporující rozvoj turismu patří mírové uspořádání světa bez válečných konfliktů, ve vztahu k jednotlivým zemím pak jejich vnitropolitické situace a charakter politického systému. Cestovní ruch je také stimulován životní úrovní populace a s tím souvisejícím fondem volného času.

Subjektivní faktory – mezi ně řadíme kulturní úroveň, vzdělanost a řadu psychologických pohnutek, kterými je ovlivňováno směřování a účast na cestovním ruchu obyvatel. Důležitou roli hrají reklama a propagace, které mohou v relativně krátkém čase zvýšit příliv návštěvníků.

Slovensko má dobré selektivní předpoklady, v současné době zde není žádný válečný konflikt, má stabilní politickou situaci, jedná se o demokratickou republiku, která patří mezi úspěšné ekonomiky, jež v roce 2004 vstoupily do Evropské Unie.

³⁵ HRALA , Václav. *Geografie cestovního ruchu*, 1994. s. 13.

4.1.3 Realizační

Mají rozhodující postavení pro konečnou fázi uskutečňování různých forem cestovního ruchu. Umožňují realizovat nároky účastníků cestovního ruchu v oblastech, v nichž jsou pro rozvoj cestovního ruchu nepříznivější předpoklady. Odlišná poloha místa trvalého bydliště účastníků cestovního ruchu a cílového místa jejich pobytu, předpokládají existenci skupiny realizačních technických podmínek, které jim tuto změnu místa pobytu umožňují.³⁶

Dělí se na dvě podskupiny, a to na komunikační podmínky a materiálně-technickou základnu.

Komunikační podmínky – základní podmínkou pro realizaci cestovního ruchu je doprava. Je využívána existující síť silničních, železničních, leteckých a vodních komunikací. S rozvojem poptávky po cestovním ruchu roste i význam dopravy. Dopravní síť má za úkol minimalizovat časové limity potřebné k překonání vzdálenosti mezi místem trvalého bydliště účastníka a místem, které chce navštívit.

Obcí prochází státní silnice 1/50 (jižní tah z Bratislavy do Košic), II/526 (do Kokavy n. Rukavicí), je zde významný železniční tah a nachází se zde funkční vlek. V obci je autobusová zastávka. Je zde vybudována čerpací stanice.

Materiálně-technická základna – tvoří je ubytovací a stravovací zařízení, která zabezpečují realizaci cestovního ruchu. Únosnost území je limitována další výstavbou těchto zařízení. Jejich rozsah a úroveň dále závisí na využití přírodních možností a kulturně historických a jiných atraktivit v dané oblasti.

V Kriváni nalezneme motorest Duvoks, který nabízí ubytovací a stravovací služby, dále zde nalezneme ještě jeden motorest U Gáboríkov, jednotu COOP, cukrárnu, potraviny Valerie Juríkové, restaurace Jednota a pizzerie.

³⁶ HRALA , Václav. *Geografie cestovního ruchu*, 1994. s. 23.

4.2 SWOT analýza Kriváně

SWOT analýza	
S – silné stránky (Strengths)	W – slabé stránky (Weaknesses)
<p>Výhodná geografická poloha</p> <p>Vybudovaná technická infrastruktura</p> <p>Dobrá dostupnost obce z okresních sídel Zvolen a Detva</p> <p>Autobusová a železniční doprava</p> <p>Dostatek volných ploch</p> <p>Separace odpadu</p> <p>Funkční lyžařský vlek</p> <p>Existence dvou fotbalových hřišť, multifunkčního hřiště, kina, knihovny, MŠ a ZŠ</p> <p>Lidové tradice a řemeslná výroba</p> <p>Cyrlometodějské slavnosti a jarmark</p> <p>Dostatek volné pracovní síly</p>	<p>Chybí obchvat kolem obce</p> <p>Nízká informovanost o obci</p> <p>Nedostatek informačních a propagačních materiálů</p> <p>Nutnost rekonstrukcí</p> <p>Není vytvořená koncepce rozvoje cestovního ruchu</p> <p>Nevhodná a nedostatečná ubytovací kapacita</p> <p>Málo společenských akcí a jejich nízká návštěvnost</p> <p>Zánik tradičního divadla</p> <p>Zvyšování nezaměstnanosti</p>
O – příležitosti (Opportunities)	T – rizika, nebezpečí (Threats)
<p>Vytvoření informačního centra</p> <p>Vybudování vyhlídkové věže</p> <p>Spolupráce v rámci regionu</p> <p>Fondy EU</p> <p>Dotace z MZP-SRPE (sekce realizace environmentálních programů)</p> <p>Propagace obce</p>	<p>Přírodní události (např. vichřice 2004)</p> <p>Zvyšující se intenzita dopravy</p> <p>Odchod mladých lidí do větších měst</p> <p>Strach z podnikání</p> <p>Nedostatek kapitálu</p> <p>Legislativní bariery</p> <p>Nízké ekologické vědomí</p> <p>Nezájem a neochota spolupráce občanů</p>

Kriváň má dostatečné přírodní předpoklady pro rozvoj venkovského cestovního ruchu, jeho rozvoj však musí být podpořen odpovídajícím zázemím a službami.

Ubytování může být poskytováno přímo v domě hostitelů nebo v přistavených srubech, karavanech či stanech, pro tyto případy zde musí být ještě zřízeno sociální zařízení (sprchy, toalety, umývárny), kuchyňka, rozvody elektrické energie.

Stravování se může uskutečňovat ve společné jídelně, kde je nabízena tradiční kuchyně nebo v kuchyňce, kde si turisté vaří sami.

Je nutné připravit pro turisty atraktivní program a doplňkové služby, které budou pro turisty zajímavé a povedou k opakované návštěvě destinace. Patří sem sporty, činnosti spojené s krajinou, historií a tradičními řemesly, jízda na koni, péče o hospodářská zvířata, tradiční venkovské práce, hody, výroba vlastních produktů

a jiné. Pro turisty je vhodné vytisknout propagační materiály, které budou kompletně mapovat lokalitu, její atraktivitu a zajímavosti. Turistické cíle je vhodné seřadit podle vzdálenosti – do 6 km pro krátké výlety, do 12 km pro polodenní výlety a do 25 km pro celodenní výlety.

Rozvoj šetrných forem cestovního ruchu je podporován různými organizacemi, které poskytují na rozvoj této oblasti finanční, vzdělávací, informační, organizační a technickou pomoc.

4.3 Organizace podporující rozvoj šetrného cestovního ruchu

ECEAT International – organizace, která umožňuje propagaci katalogů v jednotlivých členských zemích, přenášen zkušeností se zaváděním a organizací venkovského turismu, agroturistiky a ekoagroturistiky mezi jednotlivými zeměmi.³⁷

EUROGITES – Evropský svaz turistiky a dovolené na venkově. Tato mezinárodní organizace se orientuje na vzájemnou spolupráci a pomoc jednotlivým členům, mezi něž patří národní sdružení venkovského cestovního ruchu. Angažuje se v oblasti Poradenství, informatiky, vzdělání, v organizační i technické oblasti.³⁸

SZPA – Slovenské sdružení podnikatelů v agroturistice. Tato organizace vznikla sloučením několika regionálních Spolků podnikatelů v agroturistice. Sdružuje fyzické i právnické osoby podnikající v agroturistice. Jejich hlavním posláním je pomáhat svým členům vytvářet podmínky pro efektivní využívání jejich zařízení a napomáhat k tomu, aby vzájemnou spoluprací poskytovali co nejkomplexnější služby v oblasti venkovské turistiky.³⁹

³⁷ ČERTÍK, Miroslav. *Cestovní ruch : vývoj, organizace a řízení*, 2001. s. 262.

³⁸ ČERTÍK, Miroslav. *Cestovní ruch : vývoj, organizace a řízení*, 2001. s. 261.

³⁹ *Slovenské združenie podnikateľov v agroturistike* [online]. 2003 [cit. 2009-02-27]. Dostupný z WWW: <<http://www.agritourism.sk/index.php?p=id01&lid=sk>>.

4.4 Folklor

Celá oblast Podpoľaní je proslulá svým živým folklorem. Ještě v polovině 20. století patřilo okolí Detvy mezi nejznámější oblasti tradiční lidové kultury, která se stala základem pro rozvoj zahraničního cestovního ruchu.

Jelikož jsem během svého výzkumu měla možnost se seznámit s prací několika lidových řemeslníků, a protože folklor patří mezi faktory, které ovlivňují a obohacují účast na cestovním ruchu, rozhodla jsem se mu věnovat poslední kapitolu své práce.

4.4.1 Lidové kroje

Kroj je charakteristický oděv pro určitý kraj, dobu a nebo organizaci. Ve zdobnosti kroje existovali místní, hospodářské a sociální rozdíly. Tento oděv byl reprezentační a představoval příslušnost nositele k dané oblasti.

Mužský kroj se skládá z krátké košile s dlouhými širokými rukávy. Košile měla původně délku do půlky hrudi a mezi ní a kalhoty se umisťoval úzký kožený pásek, který zakrýval část těla. Košile se postupem času prodlužovala a začal se na ní oblékat krátký kožíšek bez rukávů. Kalhoty byly široké plátěné s délkou pod kolena. Spodní okraj lemovala výšivka a byly zakončeny štrápcem. Typickým účesem byly 4 copy a jako doplněk se nosil nízký klobouček.

Ženský kroj byl typický bílou halenkou se širokými nabíranými rukávy, které se stahovaly nad loktem. Na ramenou ženy nosily šátek zavázaný na zádech do kříže. Nohy zakrývala spodní a svrchní sukňe, na kterou byla uvázaná zástěra. Na hlavě se nosil pestře zdobený čepce, mladé dívky nosily copy s barevnými mašlemi a starší ženy dva copy omotané kolem hlavy. Krk jim zdobily perly nebo stuha.

4.4.2 Lidová řemesla a umění

Výšivka – ve vyšívání se objevovalo velké množství vzorů a kompozic. Tato lidová tvorba byla předávána z generace na generaci. Výšivka se objevovala na jednotlivých částech oděvů, stuhách do vlasů, ubrusů apod.

Vyšívání křivou jehlou – tato technika byla postupem času nahrazena strojovou technikou. Vyšívání křivou jehlou má původ v Podpořaní a nenajdeme ho v žádné jiné oblasti Slovenska. K vyšívání se používá dřevěný rám s napnutou látkou. V průběhu let výšivka měnila svoji barvu i vzhled ornamentu na tkanině. Původně se jednalo o černo-červené geometrické ornamenty, které byly nahrazeny barevnými rostlinnými motivy.

Dřevořezba – zpracování dřeva bylo velmi důležité pro běžný život, na venkově byly neškolení výrobci dřevěných předmětů. Dřevořezba se vyskytuje na stavebních prvcích (okna, dveře, štíty...). Respondent, se kterým sem se setkala, se zaměřil na výrobu dřevěných malovaných křížů.

4.4.3 Místní slavnosti

V červenci se zde konají Folklórní slavnosti pod Poľanou v Detvě a jarmark v Kriváni. Jarmark má několikaletou tradici, je spojen s Cyrilometodějskými slavnostmi a účastní se ho obyvatelé Kriváně a okolních obcí. Pravidelně se pořádá před obecním úřadem, kde jsou pro návštěvníky připraveny stánky s tradičními řemeslnými výrobky a pouť.

Cyrlometodějské slavnosti se pořádají na počest těchto dvou věrozvěstů, kterým byl zasvěcen i místní římsko-katolický kostel. V den Cyrila a Metoděje se koná pouť pro věřící ke dvojkríži, který se tyčí na kopci Mních, na hranici mezi obcemi Kriváň a Korytárky.

Závěr

Cestovní ruch představuje v současné době hybnou sílu světového hospodářství. Miliony turistů ročně cestují do všech koutů světa, čím narušují životní prostředí a to vede k zániku některých ekosystémů. Naštěstí díky stále se zvyšující informovanosti lidí, dochází k omezení masového turismu a lidé se začíná orientovat na enviromentální koncepce udržitelného rozvoje cestovního ruchu.

Tyto formy turistiky podporují ekonomický rozvoj dané oblasti a zároveň tuto oblast extrémně nezatěžují a neničí. Snaží se co nejvíce vytěžit z původní tvárnosti krajiny a stávající kultury a tradic.

Cílem mé bakalářské práce bylo zjistit, zda má obec Kriváň vhodné předpoklady pro rozvoj venkovské turistiky, která patří mezi šetrné formy cestovního ruchu, a jaký je pohled samotných obyvatel na tuto formu turistiky.

Z teoretické části práce vyplývá, že rozvoj venkovské turistiky má pro danou oblast řadu výhod. Přispívá ke krajinotvorbě, navrácí člověka k přírodě, objevuje a popularizuje místní přírodní a kulturní krásy, přispívá k zachování tradičních řemesel a vede k rozvoji podnikatelských aktivit v obci.

Na základě výzkumu jsem zjistila, že Kriváň vykazuje typické znaky venkovského prostředí. Krajině dominuje zemědělská a lesní hospodářství, je zde čisté životní prostředí, přírodní památky a dostatek volných prostor, které mohou být využity pro účely rozvoje venkovského cestovního ruchu.

V současné době dochází k migraci obyvatelstva obce do větších měst a k růstu nezaměstnanosti z důvodu stárnutí populace. Lidé, kteří se blíží ke konci produktivního věku, mají problémy s nalezením nového pracovního místa. Oba tyto problémy by částečně mohl vyřešit rozvoj venkovské turistiky v obci. Došlo

by k vytvoření nových pracovních míst, zvýšila by se image obce a došlo by k celkovému nárůstu životní úrovně všech obyvatel.

Během výzkumu jsem nezaznamenala velký zájem o rozvoj venkovského cestovního ruchu ze strany obyvatel obce. Jejich postoj byl spíše neutrální až laxní.

Lidé nechtějí v této oblasti podnikat, protože mají strach z neúspěchu, nemají dostatek finančních zdrojů, bojí se nezájmu ze strany turistů, nezajímají se o tuto problematiku, jsou příliš staří, a nebo se jim nechce měnit současná situace.

Z výzkumu tedy vyplývá, že ačkoliv má Kriváň pro rozvoj venkovské turistiky vhodné podmínky, obyvatelé nejsou dostatečně přesvědčeni o výhodách, které by jim mohla tato forma podnikání přinést.

Přístup obyvatel k šetrným formám cestovního ruchu je nejspíš také ovlivněn nedostatečnou informovaností v této oblasti. Pokud dojde ke zlepšení osvětové činnosti – lidé získají přístup k odborné literatuře, zprávám v tisku a budou mít možnost účastnit se přednášek na toto téma, dojde třeba ke změně jejich názoru a k pokusům o podnikání v této sféře.

Seznam literatury

Agroturistika : praktický rádce. 1. vyd. České Budějovice : ROSA o.p.s., 2002. 20 s., Standardy ubytování pro venkovskou turistiku a agroturistiku. Název z obálky.

BEŇUŠKA, Ján. *Kriváň : História a súčasnosť.* Obec Kriváň. 1. vyd. Zvolen : HAAS PRESS, 2005. 232 s. ISBN 80-969309-6-6.

BURNS, Peter M. *An Introduction to Tourism and Anthropology.* 1st edition. London : Routledge, 1999. 188 s. ISBN 0-415-18627-7.

ČERTÍK, Miroslav, et al. *Cestovní ruch : Vývoj, organizace a řízení.* 1. vyd. Praha : OFF, s.r.o., 2001. 352 s. ISBN 80-238-6275-8.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum : základní metody a aplikace.* Praha : Portál, 2005. 407 s. ISBN 80-7367-040-2.

HLADKÁ, Jitka. *Technika cestovního ruchu.* 1. vyd. Praha : Grada Publishing, s.r.o., 1997. 168 s. ISBN 80-7169-476-2.

HORNER, Susan, SWARBROOKE, John. *Cestovní ruch, ubytování a stravování, využití volného času : Aplikovaný marketing služeb.* 1. vyd. Praha : Grada Publishing, 2003. 488 s. ISBN 80-247-0202-9.

HRALA , Václav. *Geografie cestovního ruchu.* 1. vyd. Praha : VŠE, 1994. 128 s. ISBN 80-7079-173-X.

KUNEŠOVÁ, Eva, NEDVĚDOVÁ, Alena. *Technika cestovního ruchu.* 1. vyd. Praha : Grada a.s., 1992. 208 s. EDUCA 99. ISBN 80-85623-32-3.

LEW, Alan A., HALL, C. Michael, WILLIAMS, Allan M. *A Companion to Tourism*. Blackwell companions to geography. 1st edition. Oxford : Blackwell, 2004. 622 s. ISBN 0-631-23564-7.

SMITH, Valene L. *Hosts and Guests : The Anthropology of Tourism*. 2nd edition. Philadelphia : University of Pennsylvania Press, 1989. 341 s. ISBN 0-8122-1280-0.

Další zdroje

European Destinations of Excellence : Cestovní ruch a chráněná území [online]. 2008 [cit. 2009-03-27]. Dostupný z WWW: <<http://www.eden-czechtourism.cz/udrzitelny-cestovni-ruch/>>.

Slovenské združenie podnikateľov v agroturistike [online]. 2003 [cit. 2009-02-27]. Dostupný z WWW: <<http://www.agritourism.sk/index.php?p=id01&lid=sk>>.

ŠINDELÁŘOVÁ , Lenka. *Czech Tourism [online]. 2003 [cit. 2009-03-27]. Dostupný z WWW: <<http://www.czechtourism.cz/index.php?show=055001021>>.*

Wikipedie : otevřená encyklopedie [online]. 2002 [cit. 2009-03-27]. Dostupný z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Trvale_udsitelny_C3%BD_razvoj>.

Seznam příloh

Příloha č.1 – deklarace udržitelného cestovního ruchu

Příloha č.2 – vyšívání křivou jehlou

Příloha č.3 – dřevorezba místního umělce

Příloha č.4 – typické venkovské stavení

Příloha č.5 – hospodářské práce: sběr sena

Příloha č.6 – hospodářské práce: práce s kombajnem

Příloha č.7 – zabijačka kozla

Příloha č.8 – zabijačka kozla

Příloha č.9 – hospodářská zvířata: ovce

Příloha č.10 – hospodářská zvířata: koně

Příloha č. 1

1. Rozvoj turistiky musí být založen na kritériích udržitelnosti, což znamená, že musí být ekologicky přínosný v dlouhodobé perspektivě, ekonomicky životaschopný, ale i eticky a společensky vyhovující místním komunitám. Udržitelný rozvoj je řízený proces, který zahrnuje globální řízení všech zdrojů tak, aby byla uchována jejich životaschopnost, a tudíž byl uchován i kulturní a přírodní kapitál. Jako silný zdroj rozvoje by turistika měla a musí aktivně působit ve strategii udržitelného rozvoje. Základním požadavkem zdravého řízení turistiky je, aby garantovala udržitelnost zdrojů, na nichž je závislá.

2. Udržitelnost turistiky vyžaduje integraci přírodního, kulturního a lidského faktoru, musí respektovat křehkou rovnováhu, která je charakteristická pro řadu turistických destinací, zejména na malých ostrovech a enviromentálně citlivých oblastech. Turistika by měla zajistit znovuoobnovování rovnováhy, co se týče vlastního vlivu na čerpání přírodních zdrojů, ovlivňování biosféry a škodlivých účinků svého působení.

3. Turistika musí zvážit své působení na kulturní dědictví a tradiční prvky, aktivity a rozvoj každé místní lokality. Uznání tradičních elementů místní kultury a jejich podpora musí hrát hlavní roli ve formulování turistické strategie zejména v rozvojových zemích.

4. Aktivní přínos turistiky k udržitelnému rozvoji předpokládá nutnou solidaritu, respekt a vzájemnou spolupráci všech stran, jichž se tento problém týká. To předpokládá účinné kooperační mechanismy na všech úrovních – místních, národních, regionálních i mezinárodních.

5. Uchování, ochrana a uznání ceny přírodních a kulturních zdrojů vytváří předpoklady pro spolupráci. Pokud zodpovědní činitelé přijmou tento názor, pak musí úplně změnit svůj přístup ke kulturní i profesionální inovaci a vyvíjet stále úsilí k vytvoření integrovaného plánování a nástrojů jeho uplatnění. Tento přístup musí znamenat pro všechny aktéry možnost vlastnictví nástrojů ke spolupráci a řízení, včetně technologických novinek.

6. Z konzultací se zainteresovanými i poškozenými stranami se zrodila potřeba, aby v zájmu uchování jak kvality turistických destinací, tak jejich kapacity, zdůraznění rozhodovacích pravomocí místních komunit, které jsou schopny nejlépe posoudit turistické strategie a projekty.

7. Udržitelný rozvoj turistiky je možný jen za předpokladu jejího plného začlenění do místních ekonomických struktur a jejich rozvoje.

8. Všechny aspekty turistického rozvoje musí soužit efektivnímu zlepšování života všech lidí a musí obsahovat pozitivní náboj sociálně kulturních vztahů.

9. Vlády by měly prezentovat akce směřované k integrovanému plánování turistiky v souladu s národními úřady a lokálními komunitami.

10. Vzhledem k tomu, že mezi lidmi existuje jak ekonomické, tak sociální napětí, základním principem pro udržitelný rozvoj by se mělo stát přerozdělování výhod i břemen turistiky v celosvětovém měřítku. To obnáší rozvoj změn v komunikačních zvycích a prezentaci vyššího ocenění ekologie. Vládní a nevládní organizace by měly zastavit financování ekologicky škodlivých projektů, a naopak rozvíjet aplikaci mezinárodně fungujících ekonomických nástrojů, které zajistí udržitelné využití všech zdrojů.

11. Enviromentálně a kulturně ohrožené oblasti musí dostat okamžitou pomoc jak v technologické, tak finanční sféře. Podobný zájem se musí věnovat oblastem poškozeným zastaralými a ničivými turistickými modely. Turistiku je nutno rozložit do větší části kalendářního roku. Existuje také potřeba dále a důsledněji uplatňovat ekonomické nástroje místních či regionálních úřadů, vzhledem k udržitelnému využití místních zdrojů. Je nutno podpořit legislativu.

12. Zejména malé ostrovy a enviromentálně citlivé oblasti by měly využívat a posílit regionální spolupráci tak, aby konečně mohly prezentovat alternativní formy turistiky, které by jim zajistily dlouhodobější perspektivu udržitelného využívání svých zdrojů.

13. Vlády a úřady zodpovědné za turistiku a životní prostředí by měly využít a posílit regionální spolupráci tak, aby společně mohly prezentovat informační systémy, iniciovat výzkumy a přenášet nové technologie poznatky do turistické sféry.

14. Je nutná podpora vytváření studií, které vědecky zmapují tuto sféru, v rámci udržitelného rozvoje je třeba implementovat turistické projekty a rozvíjet programy na poli mezinárodní spolupráce.

15. Vládní a nevládní organizace odpovědné za turistický rozvoj a národní úřady pro životní prostředí by měly nastínit rámec rozvoje udržitelné turistiky a vytvořit programy, které by umožnily jejich aplikaci v praxi. Měly by monitorovat výsledky a referovat o nich na mezinárodní úrovni.

16. Je nutno věnovat pozornost účinkům dopravy v turistice a najít ekonomické nástroje k redukci nežádoucích účinků nespotřebované energie.

17. Klíčovým prvkem pro udržitelnost turistiky je přijetí, uplatňování a pochopení kódu chování hlavními aktéry, a především zástupci turistického průmyslu.

18. Budou využity všechny prostředky, aby co nevíce stran zainteresovaných v turistice, ať na místní, regionální, státní nebo mezinárodní úrovni, bylo seznámeno s důvody i závěry konference. Všichni účastníci konference budou prezentovat Akční plán, který je součástí jejich závěrů.

Příloha č. 2

Příloha č. 3

Příloha č.4

Příloha č.5

Příloha č.6

Příloha č.7

Příloha č.8

Příloha č.9

Příloha č.10